

SOTE JA HYVINVOINNIN VAKUUTUSYHTIÖ

Reijo Väärälä: Dosentti, yhteiskuntatieteiden tohtori

Heikki Hiilamo: Hyvinvoinnin vakuutusyhtiö – Mistä SOTE-uudistuksessa on kysymys? Into Kustannus, Helsinki 2015. 152 s.

Sosiaali- ja terveydenhuollon (SOTE) uudistus on ollut monivaiheinen ja mielenkiintoinen prosessi. Melkein kaikilla kansalaisilla on käsitys siitä miten asiat olisi pitänyt hoitaa. Professori Heikki Hiilamo on tarttunut asiaan yhtäältä tutkijan otteella ja toisaalta asianosaisena. Onhan hän ollut mukana työryhmissä vaikuttamassa asioiden suunnitteluun. Mielenkiintoiseksi prosessin tekee mm. se, että Hiilamon kirjan ilmestymisen jälkeen monet suunnittelun lähtökohdat ovat jälleen muuttuneet mm. perustuslakikiistojen vuoksi. Tätä arviota kirjoitettaessa (lokakuun alussa) pääministeri Sipilän hallitukselta odotetaan jälleen ratkaisuvia päätöksiä SOTE:n peruskysymyksistä. Kirja ei ole varsinaisesti systemaattinen tutkimus sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksesta vaan enemmänkin pamphlettityyppinen ajankohtainen kannanotto uudistukseen.

Kirjan alkulehdillä Hiilamo lupaa kertoa miten julkiset sosiaali- ja terveyspalvelut voidaan pelastaa Suomessa. Vaarana hän näkee, että julkiset palvelut rapautuvat ja näivettyvät. Hiilamo viittaa kansalaisten keskusteluun ja huoleen ja toisaalta poliitikkojen puheisiin

sekä siihen, että asiantuntijoidenkin on joskus vaikea seurata keskustelun kulua. Kirjassa käydään aluksi läpi taustatekijöitä keskittyen terveyseroihin. Juoni etenee kirjoittajan omiin kokemuksiin uudistuksen valmistelussa. Sen jälkeen kirjoittaja pohtii sote-uudistusta vakuutuksen näkökulmasta. Lopuksi tarjotaan visio siitä mihin suuntaan uudistusta tulisi viedä, jotta Suomi voisi pitää kiinni universaaleista sosiaali- ja terveyspalveluista.

Usein on unohdettu se, että monilla alueilla ja monissa kunnissa palvelut toimivat hyvin. Kaikki siis ei ole rapautumassa ja näivettymässä. Toinen keskustelua leimannut yksipuolisuus liittyy siihen, että vaikka otsikkona ovat sosiaali- ja terveyspalvelut niin todellisuudessa keskustelu käy vain terveyspalveluista. Osin näin käy myös Hiilamolle, vaikka hän ongelman tunnustaakin. Sosiaalihuollon kehitysnäkymät jäävät enemmän viittausten tasolle.

Hiilamo taustoittaa analyysiään pohtimalla ansiokkaasti kuntien ja ns. kuntauudistuksen roolia. Samoin hän käy läpi viime vuosikymmenten tärkeät uudistukset esimerkkinä kansanterveyslaki ja valtionosuusuudistukset. Mainitsematta jäävät mm. vuoden 1984 sosiaalihuoltolaki, 70-luvun päivähoidolaki, 80-luvun vammaispalvelulaki jne. Viimeksi mainitut kuvastavat nähdäkseni tärkeällä tavalla sosiaalipolitiikan uutta ajattelua, jolla asiakkaiden oikeuksia parannettiin sosiaalihuollossa. Hiilamon mielestä valtionosuusuudistus oli suuri virhe. Pohtimatta jää mikä olisi tuolloin ollut vaihtoehto. Sekö, että valtion yksityiskohtainen ohjaus ja sitä tukeva rahoitus olisi jatkunut?

Uudistuksellahan tavoiteltiin kuntien suurempaa vapautta päättää asioista paikalliset olot huomioiden. Uudistusta markkinoitaessa ei kovin paljon tuotu esille sitä, että erilaisuus saattaa tuottaa myös eriarvoisuutta. Hiilamon mielestä lisääntyvä eriarvoisuus pätee erityisesti vanhuspalveluihin. Hänen mielestään kuntien välisistä eroista kertoo myös se, ettei omaishoidon tuen asiakkaiden määrä ole kuntien välillä läheskään suorassa suhteessa sairastavuuteen. Tässä analyysissä unohdetaan se, että kuntien vanhuspalveluissa on muutoinkin suuria eroja sen vuoksi, että kunnissa on valittu hyvin erilaiset vanhuspalvelustrategiat. Toisilla on laitosvaltaisuutta, toiset rakentavat kotiin annettavia palveluja, toiset tukevat omaishoitoa jne.

Taustoituksessa huomattavan osan saa terveyserojen käsittely. Kaikkiaan teksti on hyvää pohdintaa ja osoittaa myös sen, että tältä kannalta sote-uudistuksessa on mitä suurimmassa määrin kyse sekä sosiaalihuollon että terveydenhuollon roolista. Terveyserot kuvastavat, ei niinkään palvelujen tilaa, vaan sosioekonomisten tekijöiden yhteyttä ihmisten terveyteen.

Kirjoittajan kertomus muuttuu jännitysnäytelmäksi siirryttäessä kuvaamaan sote-uudistusta prosessina. Hiilamo itse nimetään vihreiden edustajana keväällä 2012 palvelurakennetyöryhmään. Sitä ennen hän oli mukana myös hallitusneuvotteluissa asiantuntijana. Hiilamon avoin kokemusten erittely tuo hyvin esille ne pulmat mitä erityisesti nykyisessä suunnittelukäytännössä on. Ne liittyvät politiikan toimintatavan muuttamiseen. Ne liittyvät asiantuntijatyön arvostukseen ja asiantuntijoiden ja po-

liitikkojen suhteisiin. Ne liittyvät myös siihen, miten julkisuus on uudenlainen osa isoja suunnitteluprosesseja.

Sote-uudistuksen juuria kuvatessaan Hiilamo viittaa erityisesti Lipposen hallituksen terveydenhuoltoprojektiin. Se on yksi osa tätä kokonaisuutta, mutta vain osa. Sosiaalihuollon kehittämisessä on olennaista tietää, että 1997–2003 toteutettiin laaja verkostoituvat erityispalvelut -hanke, jossa luotiin uusia rakenteita ja käytäntöjä sosiaalihuoltoon. Lipposen hallituksen toimesta ja ministeri Eva Biaudet'n tuella toteutettiin laaja sosiaalialan kehittämishanke 2003–2007. Terveyshankkeen ja sosiaalialan kehittämishankkeen pohjalta uudistettiin myös kansallinen kehittämisrahoitus sosiaali- ja terveydenhuoltoon vuodesta 2008 alkaen. Ne projektit, jotka liittyivät sosiaalihuoltoon, eivät kiinnostaneet kovin paljon poliitikkoja ja julkisuutta, ja sen vuoksi ne eivät herättäneet julkisuudessa samanlaista intohimoa kuin terveysprojektit.

Hiilamon kirjassa jää myös liian vähälle maininnalle se perintö, jonka Vanhasen hallituksen kaudella toteutettu kunta- ja palvelurakennehanke (Paras-hanke 2005–2011) jätti. Kirjoittajan mainitsema kuntauudistuksen ”pakkopaita” syntyi nimenomaan tässä vaiheessa. Varmaankin itse sote-prosessin kannalta kuntakytös saattoi tuntua pakkopaidalta, mutta toisaalta olipa uusi palvelurakenne millainen tahansa, näyttää se muuttavan radikaalilla tavalla meidän kuntakenttäämme viimeistään siinä vaiheessa kun kunnissa havaitaan, että puolet sen tehtävistä katoaa muualle.

Kysymys kunnasta on koko sote-prosessin ajan ollut myös osittain varjonyrkkeilyä. Kyse on yksinkertaisesti vallankäytöstä paikallishallinnossa, ja se ei luonnollisesti ole pieni asia. Vuoden 2012 kunnallisvaaleissa noin 9600 valtuustopaikasta keskustapuolue sai yli 3000, perussuomalaiset vajaa 1200 ja kokoomus ja demarit molemmat hiukan yli 1700 paikkaa. Kaikilla puolueilla on oma intressinsä tässä kokonaisuudessa ja sen vuoksi kamppailu kunnista tulee jatkumaan. Miten tämä liittyy sote-prosessiin? Haluttiin tai ei niin myös jatkossa sote-rakenteet tulevat olemaan välineenä kamppailuun paikallis- ja aluehallinnosta.

Kirjan nimi, hyvinvoinnin vakuutusyhtiö kuvaa sitä, kuinka Hiilamon mukaan ”Hyvinvointivaltio voidaan ymmärtää suureksi vakuutusyhtiöksi, jonka veroilla rahoitetut tulonsiirrot ja palvelut vakuuttavat erilaisia sosiaalisia riskejä.” Kirjoittaja viittaa esimerkiksi yhtäältä autovakuutukseen ja nostaa toisaalta esimerkiksi Britannian NHS:n (National Health Service). Vakuutusanalogoilla etsitään näkökulmia, joilla universaalipalveluja voitaisiin kuvata konkreettisemmin. Kieltämättä universalismi sisältää monia pulmallisia määrittelykysymyksiä (vrt. Halmetoja 2015), mutta en ole aivan varma avaako vakuutusajattelu kovin paljon uusia näkökulmia sosiaali- ja terveyspalveluihin.

Sijoittaessaan vakuutusajattelun sote-uudistukseen Hiilamo päätyy toteamaan, että sote-uudistus selkeyttää vakuutusperiaatetta (tuolloisen ehdotetun viiden alueen mukaan), mutta tarkemmin katsottuna uudistus osoittautuu puutteelliseksi. Se ei laajenna (jos

ei supistakaan) kansalaisten oikeuksia palveluihin, se ei muuta palveluiden sisällön vaatimuksia, se ei juurikaan puutu monikanavarahoitukseen, se ei koske asiakkaiden maksuja, velvollisuuksia tai oikeusturvaa, eikä se muuta ammattilaisten tai tuotantoyksiköiden velvollisuuksia tai oikeuksia. Sanalla sanoen tämä viittaa jälleen siihen, että uudistus on pelkästään hallinnollinen.

Vakuutusanalogia esitetystä muodosta sopii kirjoittajan mielestä jossakin määrin terveydenhuoltoon, mutta sosiaalihuollon ilmiöt eivät välttämättä avaudu vakuutusajattelulle. Sosiaaliset ongelmat ovat useimmiten yhteydessä yhteisöjen toimintaan, perheisiin, toimeentuloon ja elämäntilanteisiin. Yksilöllinen riskiajattelu ja riskien jakaminen ei toimi tältä osin. Viitattaessaan hoivavakuutuksen mahdollisuuksiin Hiilamo toteaa, että yksityiset vakuutusyhtiöt ovat olleet kiinnostuneita hoivavakuutuksesta, jota pohdittiin jo vuonna 2001 valmistuneessa mietinnössä. Hiilamo toteaa edelleen, että Suomen lainsäädännössä vakuutusalan pyynnöstä huolimatta ei ole kyetty täsmentämään hoivalupauksen sisältöä. Näin voi tietysti olla, mutta suurin syy erimielisyyteen hoivavakuutustyöryhmässä oli se, että vakuutusyhtiöt edellyttivät hoivavakuutukseen liitettävän oikeuden verovähennykseen, jota kautta järjestelmälle olisi todellisuudessa tullut yhteiskunnan tuki verotuksen kautta.

Erillisessä luvussa Hiilamo pohtii myös sosiaalipalvelujen roolia muun muassa vakuutuksen kannalta. Samoin hän käy läpi sote-uudistuksen sudenkuoppia, epäoikeudenmukaista rahoitusta ja soten roolia sosiaalisten mahdollisuuksien

sien politiikan näkökulmasta. Soten tulevaisuutta pohtiessa kirja on osin menettänyt ajankohtaisuutta, mutta Hiilamon esittämä rahoitusmalli lienee edelleen pohdinnassa. Kuntien kaksoisroolin purkaminen ja ns. sote-maksun kerääminen saanevat ratkaisunsa syksyn kuluessa.

KIRJALLISUUS

Halmetoja, Antti (2015) Käsiteanalyysi universalismin ulottuvuuksista sosiaalipolitiikassa. *Sosiologia* 52 (2), 123–138.

RUOTSIN, TANSKAN JA SUOMEN HYVINVOINTIVALTIOIDEN PITKÄ LINJA

Risto Heiskala: VTT, professori, johtaja, Tutkijakollegium, Tampereen yliopisto

Johannes Kananen: *The Nordic Welfare State in Three Eras. From Emancipation to Discipline.* Ashgate, Farnham 2014. 206 s.

Johannes Kananen väitteli Helsingin yliopistossa vuonna 2011 nyt Ashgatel-la julkaistulla teoksella. Uudelleen julkaiseminen puolustaa paikkaansa tutkimuksen statuksen nostamisen lisäksi siksi, että teos tarjoaa kansainväliselle yleisölle tiiviin kuvauksen pohjoismaisesta hyvinvointivaltiomallista, sen kehitysvaiheista ja sisäisistä jännitteistä.

Tutkimus kuvaa hyvinvointivaltiokehitystä kolmessa Pohjoismaassa eli Ruotsissa, Suomessa ja Tanskassa 1800-luvun puolivälistä nykypäivään. Tarkastelu ja-

kautuu seitsemään lukuun ja kolmeen kauteen eli sotien väliseen aikaan ulottuvaan modernisaatioperiodiin, toisesta maailmansodasta 1970-luvulle ulottuvaan hyvinvointivaltioperiodiin ja siitä nykypäivään ulottuvaan sotienjälkeisen järjestyksen uudelleenneuvottelukautteen, jota edelleen elämme.

Luku 1 on johdanto, jossa mm. perustellaan Ruotsin, Suomen ja Tanskan valinta tapauksiksi. Perustelu nojaa siihen uskottavaan väitteeseen, että tällä maiden kombinaatiolla saadaan kiinnostavia tuloksia sekä pohjoismaisen mallin yleisistä piirteistä että riittävä käsitys variaatiosta.

Luvussa 2 ”Perspectives on societal development” käydään läpi niin suuri joukko teoreetikkoja (mm. Marx, Arendt, Marshall, Sen, Nussbaum, Giddens, Joas ja Foucault), että voi kysyä, ovatko kaikki tarpeen? Näin varsinkin, kun teoreetikotarkastelut eivät läheskään aina tuota metodologisia työkaluja empiiristen analyysien tarpeisiin, vaan niiden pohjalta syntyy pikemminkin hyvin yleinen tulkintakehys, joka auttaa hahmottamaan empiiristen tarkastelujen yleisempää merkitystä. Kehys painottaa yhtäältä modernisaatiota toimintamahdollisuuksien avartumisena ja luovuuden mahdollistumisena ja toisaalta näiden esteitä, joita ovat luonnonpakat ja ns. ”toisen luonnon” eli institutionaalisen ympäristön pakot.

Luku 3, ”The emergence of modern social order”, on ensimmäinen tutkielman kahdesta todella painavasta luvusta. Luvussa vertaillaan kolmea Pohjoismaata ennen muuta ensimmäistä, mutta osittain myös toista maailmansotaa

edeltäneenä aikana. Vertailun kohteet kuulostavat hienoilta: ”liberation of creativity”, ”reorientation of creative potentials” ja ”societal management of creativity”. Voisi kysyä, miksi nimitykset ovat näin hienoja, kun tosiasia on verrattu maanomistusoalojen kehitystä, koulu-uudistuksia ja poliittisten oikeuksien laajenemista. Pelkkää koho-kuorisuutta ei luovuuspuhe kuitenkaan ole, vaan se kytkee tässä luvussa tarkastellut empiiriset indikaattorit luvussa 2 kehitettyyn toimintamahdollisuuksien aktualisoinnin (Sen) ja luovuuden edellytysten (Joas) laajenemisen perspektiiviin.

Luvussa on yksi isosti oikea näkemys ja kaksi merkittävää tulosta. Oikea näkemys on, että maanomistusoloilla oli 1800-luvun ja 1900-luvun alun yhteiskunnassa aivan ratkaiseva merkitys. Tämä seikka on monesti todettu, mutta Kanasen ansio on, että hän alistaa asian systemaattiselle hyvinvointirakenteiden maakohtaista vertailua sisältävälle tutkimukselle.

Tutkimus tuottaa kaksi tulosta, joista ensimmäinen on, että kaikissa kolmessa tutkitussa Pohjoismaassa tapahtui maa-reformien yhteydessä tasa-arvoistumista ja tämä tasa-arvoistuminen voidaan nähdä perustana, jolle myöhemmin saatettiin rakentaa myös pohjoismaisia hyvinvointivaltioita. Tässä suhteessa maatalouden omistusoikeuksien privatisoiminen toimi kaikissa kolmessa Pohjoismaassa eri tavoin kuin Englannissa, jossa maanomistus yhteismaan aitausten yhteydessä keskittyi kapean eliitin käsiin. Kaikki Pohjoismaat osoittautuvat siis tässä suhteessa erityisiksi ja tämä erityisyys tarjosi myöhemmin

pohjan kansainvälisesti vertaillen poikkeuksellisen solidaarisen hyvinvointivaltion rakentamiselle.

Toinen tulos on, että Suomi seurasi Ruotsin ja Tanskan mallia jälkijunnassa. Kanasen mukaan näin tapahtui ”slightly later”, mutta kun katsoo esim. kuviota 3.3. sivulla 71, havaitsee, että Suomessa tarkastelun kohteena olevat modernit prosessit käytännössä alkoivat siinä vaiheessa, kun ne kahdessa muussa Pohjoismaassa saatettiin loppuun. Parempi ilmaus olisi siis saattanut olla ”considerably later”, vaikka on toki myös totta, että prosessit kerran käynnistyttyään olivat Suomessa muita kahta maata nopeampia.

Luku 4, ”Welfare states and the wave of post-war emancipation” käsittelee hyvinvointivaltion sankarikautta. Se on siinä mielessä ajatuksellisesti keskeinen tutkielman rakenteelle, että teoksen päätulokset syntyvät luvuissa 3 ja 6, jotka käsittelevät aikaa ”ennen” ja ”jälkeen” hyvinvointivaltion sankarikauden. Itse sankarikautta kuvaava luku on lyhyt ja esittää vain melko lakonisesti, joskin moitteettomasti, pohjoismaisen mallin pohjoismaisena sovelluksena Keynesin ja Beveridgen ideoista.

Luku 5, ”New constraints and the renegotiation of the post-war collectivist order”, valmistelee siirtymää kolmannen kauteen, jossa hyvinvointivaltiolinen järjestelmä on kritiikin ja uudelleenjärjestelyn kohteena. Taitekohtana ovat öljykriisit, mutta ne eivät itsessään aiheuttaneet murrosta, vaan kyse oli taloudellisen uusintamismallin ja kollektivistisen intressiartikulaatiomallin kriisiytymisestä. Tähän saumaan ta-

loustieteen monetaristit tarjosivat omat lääkkeensä, jotka liike-elämän rahoittamat think tankit ja OECD hioivat ”kansainvälisen kilpailuvaltion paradig-maksi”.

Luvussa 6, ”Establishing a new social order based on ’workfare’”, tarkastellaan kolmen maan vertailuna työtömyysturvaa ja toimeentulotukea koskevien säännösten muutoksia sekä OECD:n maaraporttien ideologista henkeä.

Tulokset ovat kiinnostavia. Kaikki kolme maata ovat, joskin keskenään hieman eriaikaisesti, olleet paineessa muuttua kolmannen kauden aikana ”kansainvälisen kilpailuvaltion paradigman” suuntaan. Ruotsissa ja Tanskassa kuitenkin poliittinen keskustelu johti tilanteeseen, jossa radikaalit muutospyrkimykset torjuttiin. Samalla kielenkäyttö jatkui oikeus-pohjaisena. Suomessa sen sijaan tehtiin radikaali muutos, josta ei koskaan käyty poliittista debattia: rikkaat päästettiin rikastumaan, köyhistä osa rankattiin outsidersiksi (mm. työmarkkinatuen kautta) ja peli insider-/outsider-rajalla intensivoitui juuri kuten workfare-tulkinnoissa oletetaankin.

Pitääkö tämä tulkita niin, että kaikki kolme maata ovat edelleen hyvinvointivaltioita, mutta kansallisissa malleissa on eroja? Vaiko niin, että Ruotsi ja Tanska ovat edelleen kansalaisten oikeuksien varaan rakentuvia solidaarisia hyvinvointivaltioita, mutta myöhäinen liikkeellelähtijä Suomi on myös ensimmäisenä irtautunut mallista ja rakentanut kolmiportaisen hierarkian: eliitti – kansalaiset – outsidersit ja hallitsee sitä workfare-rakentein? Tutkielma antaa

ainekset kummallekin tulkinnalle. Kolmessa tarkastellussa Pohjoismaassa on edelleen runsaasti ne muista OECD-maista erottavia piirteitä. Samalla on ilmeistä, että ne kaikki ovat edenneet ”kansainvälisen kilpailuvaltion paradigman” suuntaan, ja selvästi radikaalimmin ja epädemokraattisemmin kuin kaksi muuta maata on edennyt Suomi.

Luku 7, ”The reversal of societal development” on lyhyt ja lakonisen toteava. Se sisältää kuitenkin hyödyllisen ”merimerkkikuvion” (s. 169), joka havainnollisesti näyttää, kuinka ensimmäisestä kaudesta toiseen eli hyvinvointivaltioon siirryttäessä eriarvoisuus väheni ja kuinka se taas kolmannen kauden aikana on lisääntynyt. Lisäksi käydään keskustelu Bob Jessopin tulkintojen kanssa todeten, että kolmannen kauden osalta käsillä oleva tutkielma näyttää empiirisesti kolmen maan kontekstissa sen, mitä Jessop on tarkastellut abstraktilla teoreettisella tasolla marxilaisessa käsitteistössä. Hyvä, että keskustelu käydään tässä, mutta ei olisi haitannut käydä sitä jokin määrä jo hieman aikaisemminkin.

Kaikkiaan Kanasen kirja on erinomainen. Erityisenä ansiona pidän tarkkanäköistä kuvausta pohjoismaisen hyvinvointivaltion sankarikautta edeltävästä agraarista vaiheesta. Muutoinkin kirja on hyödyllinen suuren osan materiaalia jo tuntevalle pohjoismaiselle lukijalle ja varsinainen aarre ulkopuolelta pohjoismaista mallia lähestyvälle. Pohjoismaainen lukija ilahtuu myös kirjasta, johon viittaamalla voi omissa julkaisuissaan säästää tilaa pohjoismaisen mallin kuvauksesta, vaikka voikin samalla epäillä joitain tulkinnan yksityiskohtia. Sellainen on esimerkiksi jyrkkä erottelu

yhtäältä kolmannen kauden Suomen ja toisaalta Tanskan ja Ruotsin politiikkamallien välillä, koska ainakin eriarvoisuuden lisääntymisestä kertova Gini-kertoimien kasvu kuitenkin on kaikissa kolmessa maassa edennyt jotakuinkin samaan rivakkaan tahtiin 1980-luvun puolivälin noin 0.20 tuntumasta 2010-luvun alun vajaan 0.30 tuntumaan.

OIVALTAVASTI FOUCAULT’STA JA SOSIAALITYÖSTÄ

Erja Saurama: VTT, yliopistonlehtori, sosiaalityeiden laitos, Helsingin yliopisto

Rauno Perttula: Syrjäytymispuhe hallinnan strategiana opiskelijahuollon sosiaalityössä. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research 517. Jyväskylä, 2015. 119 s.

Jyväskylän yliopiston Kokkolan yliopistokeskus Chydeniuksessa oli sen historian ensimmäinen sosiaalityön väitöstilaisuus helmikuussa 2015. Kyseessä oli Rauno Perttulan kriittiseen yhteiskuntatieteelliseen tutkimustraditioon perustuva tutkimus *Syrjäytymispuhe hallinnan strategiana opiskelijahuollon sosiaalityössä*. Tutkimus käsittelee teoriapainotteisesti syrjäytymispuheen ja sosiaalityön yhteyksiä. Aineistoina on ministeriöiden laatimia asiakirjoja, sanomalehtikirjoituksia sekä eläytymismenetelmällä tuotettuja opiskelijahuoltoryhmien tarinoita.

Motivaattorina Perttulalla on ollut nuorisosteiden kuraattorin monivuotinen

kokemus ammatillisessa oppilaitoksessa, jossa hän on havainnut, että nuoren auttaminen elämässään eteenpäin vaatii rauhallisempaa tempoa ja paneutuvampaa työskentelyä, siis aivan toisenlaista otetta kuin mikä ilmenee nuoria koskevissa aktivointiohjelmissa ja syrjäytymiskeskusteluissa. Perttulaa askarruttaa se, miksi nuorisosteiden koulun sosiaalityön on vaikea orientoitua ja saada ääntään kuuluviin tilanteessa, jossa sitä ollaan entistä suoraviivaisemmin kytkemässä osaksi hallinnan strategioita sosiaalityön arvolähtökohtien – ihmisen auttamisen elämäntilanteessaan – häilyessä yhä kauemmas työn ydinsisällöstä. Kyse on siis tietynlaisesta ohi- tai ylipuhunnasta, johon sosiaalityö omista eettisistä lähtökohdistaan käsin ei kykene vastaamaan.

Tutkimus osuu ajan hermoon, ja erityisesti sosiaalityölle se tekee kipeää. Työllään Perttula näyttää, että sosiaalityön tulisi tutkiskella herkästi sitä, mihin peleihin ja verkostoihin sitä ollaan kutsumassa mukaan ja millaista tehtäväkuvaa sille ollaan rakentamassa. Avoimen uhmakas asenne tuntuu lukijasta raikkaalta kuin lähdevesi. Perttulan sanoin: ”Kiinnostavaa ... eivät ole niinkään pitkään toistetun syrjäytymismantran kiistellyt sisällölliset ulottuvuudet, vaan ennemminkin kysymykset siitä, mistä syrjäytymiskeskustelu ammentaa elinvoimansa, ketä se palvelee ja minkälaisia nuorisoihkaluokan hallinnan käytäntöjä se tuottaa.” (12.) Ja tästä voisi jatkaa, että kiinnostavaa ei niinkään ole tuotetut vastaukset, vaan tutkimuskonstruktio, joka osoittaa kuinka poliittisen hallinnan ylätasoinen itseäänselvyydet vyöryvät kohtalonomaisesti aina vain alemmas ja kuinka ne lopulta tavoite-

taan kuraattorin vastaanottohuoneessa vastentahtoisen opiskelijan ja häntä (vastentahtoisesti?) sopeuttamaan joutuneen sosiaalityöntekijän kohdatessa.

Työn teoreettinen kehikko rakentuu Foucault'n diskurssianalyttisistä käsitteistä, joista tutkimuksissa vähän käytetty dispositif/dispositiivi on tärkein. Foucault'laisesta diskurssitarkastelusta edetään jälkifoucault'laisen hallintarationaliteetikeskustelun kautta niin sanottuun kääntämisen sosiologiaan. Tutkimuksessa osoitetaan, että oppilahuollon sosiaalityö joutuu toimimaan poliittisten linjausten kääntäjänä eli toimeenpanemaan hallinnon ja julkisen keskustelun tasolla luodut ideat täytntöön, ja tuottamaan subjektiviteetteja kuten ”syrjäytymisuhan alainen nuori”. Tutkimuksen juju on tämän yhdessä diskurssissa, toiminta-alueessa tai verkostossa ilmenevän hallinnan siirtäminen muodosta toiseen; rationaliteeteista tekniikoihin ja niistä subjektiviteetteihin. Eli Perttulan sanoin: ”Nuorten koulutusta koskevan syrjäytymispuheen analyysistä esiin nousseet näkökulmat vahvistivat sitä ajatusta, että syrjäytymispuhe on perusteltua nähdä vallan ja hallinnan strategiana, joka nivoo yhteen erilaisten etäisyyksien päässä toisistaan olevia toiminnallisia ja ammatillisia käytäntöjä. Näin syntynyt nuorten syrjäytymisen ehkäisemisen verkko koostuu ylimpien poliittisten tahojen, ministeriöiden, virkamiesten, kansalaisjärjestöjen, kansalaiskeskustelijoiden ja eri asiantuntijoiden muodostamasta joukosta päätyen lopulta aina ruohonjuuritason toimijoihin saakka.” (59).

Työn tärkeä viesti on, että managerialistisen hallintavallan tunkeutuminen

koulutusinstituutioon hämärtää instituution perustehtävää nuorten ammatillisten kompetenssien tuottajana. Sen sijaan nuorten koulutusinstituutioon tulee sen tehtävälle toissijaisia mittareita ja elementtejä kuten kiinnostus lopputulokseen, nopea läpivirtaavuus, keskeyttämisprosentin pienuus ja aukottomien urapolkujen rakentaminen. Seurauksena on tuloksellisuus- ja tehokkuusvaateita sekä laatuarviointeja ynnä muita indikaattoreita, jotka määrittävät resurssija. Nämä aikakaudelle ominaiset julkisjohtamisen vitsaukset vahvistavat metaforaa oppilaitoksesta tehtaan, joka tuottaa yksiselitteisen tehokkaasti vastuullisia kansalaisia ja kurinalaista työvoimaa. Sosiaalityön tehtävänä on osallistua nuoren koulutautumissuhteeseen liittyvien riskien ennaltaehkäisyyn, tunnistamiseen ja selvittelyyn. Jos ja kun kuraattorin työ on tutkimusten mukaan ammatillisesti säätelemätöntä, hajanaista ja lainsäädännöllä legitimoitu asemakin on vasta määritelty, on tehtäväkenttä vähintään vaativa. Vielä ei laissa ole päästy siihen, että kuraattorilta edellytettäisiin sosiaalityöntekijän pätevyyttä.

Huoli nuorten syrjäytymisestä on uusliberalistiselle hallintajärjestykselle aito ongelma. Liberalismin eetos ei suinkaan ole kurittaminen ja pakottaminen, vaan vapaus. Mutta sen saavuttaminen on suuri paradoksi. Foucault'laisen valtatutkimuksen kiehtovuus on juuri siinä, että se kertoo millaisesta vapaudesta on kyse; vapaimpia ovat normikansalaiset, joilla tarvittavat itsen muovaamisen käytännöt ovat jo hallussaan ja hallinnassaan. On vakavaa, että talouden ensisijaisuutta korostava valta kykenee puristamaan sosiaalisen, terveydellisen,

kulttuurisen ja inhimillisen elämän modaliteetit ahtaalle ja uhkaamaan niiden asiantuntijuutta.

Sosiaalityötä Foucault'n innoittamana on toki tutkittu aiemminkin. Tässä Perttulan tutkimuksessa Foucault on isovelji, joka tuntuu seuraavan kulkua yläpuolelta. Pääosan saavat hänen töistään ammentavat nuoremmat tutkijat. Ihailua herättää se, kuinka selväksi ja suoraksi Perttula piirtää polun Foucault'sta tähän päivään. Perttula on oivaltavasti hyödyntänyt Jani Kais-ton ideoita toimijaverkkostoteorian ja hallinnan analytiikan yhdistämisestä. Empiirisen aineiston näyttöarvo ei yllä teoreettisen työskentelyn tasolle. Vaikka tutkimuksen punainen lanka ei huku missään vaiheessa ja väitteet perustellaan uskottavasti, jää näyttämättä, kuinka näihin tulkintoihin on päästy analyysien avulla, mitä nykytutkimuksissa kuitenkin edellytetään.

Tutkimus on ansiokasta oman työn teoriaperusteiden tarkastelua. Perttulan työn ansio on siinä, että hän kykenee osoittamaan, mitä sosiaalityössä paljon päänvaivaa aiheuttava tuen ja kontrollin dilemma konkreettisesti tarkoittaa. Sosiaalityölle tarjotaan hallintateknikon paikkaa, joka kuitenkin osoittautuu lähes mahdottomaksi tehtäväksi. Verkostotoimijana koulun kuraattori saatetaan kutsua paikalle vasta silloin, kun putki vuotaa, kun nuoret ovat jo irtaantu-

massa heille rakennetusta normiurasta. Kuraattorin työtä sosiaalityön tutkimuksessa on tutkittu vain vähän. Hienoa on, että juuri toisen asteen näkökulma saa valaistusta. Kuraattorin eteen tulevat elämänpoliittiset kysymykset aktualisoituvat oppivelvollisuusiän ylittäneiden nuorten kohdalla toisin kuin nuoremmilla koulukkailla.

Tutkimuksen vaikutuspiiri ulottuu laajemmalle kuin vain koulutukseen. Kouluttautumiskysymys on yksi, mutta toki keskeinen strateginen alue. Väestön koulutustason ylläpitäminen ja jatkuvasti kiristynyt kouluttautumiskuri kertovat huolen vakavuudesta. Siten Perttulan työ on syytä nähdä tärkeänä kriittisenä puheenvuorona yhteiskuntaamme vaivaavasta taloudellisesta hallintavallasta yleensä. Tutkimus kykenee kyseenalaistamaan hallintavallan ehdottoman totuuden, muttei näyttämään vahvaa ulospääsyä ja osoittamaan vastarinnan paikkoja. Itse asiassa muutoksen mahdollisuuden lyhyellä ajanjaksolla Perttula ei edes usko. Tutkimus on monikerroksinen kudelma siitä, kuinka diskursiivinen valta tuottaa subjekteja sekä toimijoina että hallintoalamaisina, jotka pyrkivät etsimään ristiriitojen täyttämässä toimintaympäristössään moraalisesti kestäviä ratkaisuja. Lopputulos on koherentti kokonaisuus, joka suhteellisen vähäisestä volyymistään huolimatta on tarkkaa ja harkittua tekstiä.

HYVINVOINTIVALTION TALOU- DELLISIA LÄHTÖKOHTIA JA MAHDOLLISUUKSIA ARVIOIMASSA

Ilari Ilmakunnas: VTM, tohtori-
koulutettava, Turun yliopisto, Sosiaa-
litieteiden laitos & vieraileva tutkija,
Sosiaalipoliitiikan tutkimus –yksikkö,
Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Taimio, Heikki (toim.): Hyvinvoin-
tivaltio 2010-luvulla – Mitä kello on
lyönyt? Raportteja 30. Palkansaajien
tutkimuslaitos, Helsinki. 2015, 244 s.

Milloin tulisi elvyttää? Kuinka joustavat ovat suomalaiset työmarkkinat? Kuinka suuri suomalainen hyvinvointivaltio onkaan? Muun muassa tällaisia kysymyksiä pohtii Heikki Taimion toimittama kirja *”Hyvinvointivaltio 2010-luvulla – Mitä kello on lyönyt?”*. Kirja kattaa suomalaisten asiantuntijoiden kirjoituksia hyvinvointivaltion taloudellisista edellytyksistä ja perustoista. Kirja toimii täten jatkumona aikaisemmilte Heikki Taimion toimittamille teoksille: *Taloukasvun hedelmät – kuka sai ja kuka jäi ilman?* (2007), *Kurssin muutos: Kestävään kasvuun ja hyvinvointiin* (2009) sekä *Hyvinvointivaltion suunta – nousu vai lasku* (2010).

Kirja esittää laajalle yleisölle tarkoitettuja katsauksia tärkeisiin hyvinvointivaltion tilaa koskeviin aiheisiin hyödyntäen aikaisempia tutkimuksia ja tilastotietoa. Täten varsinaista täysin uutta tietoa kirja ei tarjoa. Erityisen ilahduttavaa kuitenkin on aiheiden ajankohtaisuus. Sellaisia ovat muun muassa julkisen palvelutuotannon ulkoistamisen mahdollisuudet ja seuraukset, perusturvan kannustavuus, tuloerojen kasvu, sisäisen

devalvaation vaikutukset ja finanssipoliitiikan mahdollisuudet talouskriisin aikana. Keskeiset käsitteet on avattu lukijalle selkeästi. Yhdistävänä tekijänä artikkeleille on, ettei niissä hyvinvointivaltiota nähdä automaattisesti ongelmallisena tai kyvyttömänä tukemaan talouskasvua.

Kaiken kaikkiaan kirja koostuu yhdestätoista artikkelista. Tutkijoille on annettu vapaat kädet kirjoitusten toteuttamisessa. Paikoittain olisi kuitenkin kaivannut artikkelien yhteensovitamista. Lukujen välillä esiintyy hieman käsitteellistä toistoa ja selvä punainen lanka artikkelien sisällä tai niiden välillä on ajoittain kateissa. Osa artikkeleista keskittyy yleisellä tasolla kuvailemaan aikaisemman tutkimuksen antamaa kuvaa aiheesta, mutta muutamassa artikkelissa huomion varastaa poliittisiin päätöksentekijöihin kohdistuva osoittelu. Täten kirja tasapainottelee vapaamman ilmaisun ja oppikirjamaisuuden välillä. Ensimmäinen artikkeli on Olli Savelan tilastollinen katsaus julkisen sektorin kokoon. Artikkeli paneutuu siihen, mitä tarkoittaa julkisen sektorin koon suhde bruttokansantuotteeseen. Tämä on tärkeä aihe, sillä julkisten lausuntojen perusteella asia vaikuttaa olevan epäselvä osalle poliittisista päättäjäistään. Mielenkiintoinen huomio on se, että vaikka Suomi on ollut talouskriisissä viime vuodet, ovat sen varat kasvaneet enemmän kuin sen velat toisin kuin julkisesta keskustelusta voisi päätellä.

Sekä Matti Tuomalan että Heikki Taimion artikkelit käsittelevät julkisen palvelutuotannon merkitystä. Tuomalan luku on oppikirjamainen katsaus

julkisen palvelutuotannon syyperustaan, tulojakovaikutuksiin sekä talouskasvua tukeviin piirteisiin. Taimio esittelee artikkelissaan taloustieteellistä keskustelua palveluiden ulkoistamisen hyödyistä ja haitoista sekä esimerkiksi palveluiden laadun ja kustannuksen välisestä suhteesta. Aikaisemman tutkimuksen perusteella ei ulkoistamisen hyödyistä voi esittää selkeää näkemystä. Neljännessä artikkelissa pääsevät ääneen sosiaalipoliitikot. Olli Kangas, Joakim Palme ja Markus Kainu käsittelevät läpi elinkaaren esiintyviä kestävyysvajeita. Kirjoittajat korostavat, ettei kestävyysvajeessa ole kyse vain eläkeläisistä vaan myös muut elämänvaiheet ovat oleellisia. Eläkkeiden lisäksi tulee huomioida esimerkiksi siirtyminen opinnoista työelämään sekä lasten hoitaminen kotihoidontuella.

Eero Lehdon artikkelissa käsitellään yhteiskunnan rakenteellisten uudistusten lähtökohtia ja mahdollisuuksia. Lehto esittää, että julkisuudessa olleet ratkaisut Suomen talouden ongelmien selvittämiseksi tarkoittavat julkisen sektorin pienentämistä. Nämä ratkaisut voivat Lehdon mukaan johtaa aiempaa huonompaan lopputulokseen. Rakenteellisten uudistusten tekemisessä tulisi huomioida Suomen omat vahvuudet ja edellytykset. Markku Lehmus pohtii artikkelissaan finanssipolitiikan ja elvytyksen mahdollisuuksia Suomessa. Artikkelin on katsaus aikaisempaan tutkimukseen siitä, millaisin kertoimin elvyttäminen vaikuttaa bruttokansantuotteeseen. Elvyttämisestä voi nyt nähdä olevan hyötyä, sillä talouskriisin aikana kertoimet ovat todennäköisesti korkeampia kuin muulloin. Hannu Tannisen ja Matti Tuomalan artikke-

li on pamflettimainen kirjoitus kiristyspolitiikan vaihtoehdottomuudesta. Kirjoittajat kyseenalaistavat harjoitetun kiristyspolitiikan ja esittävät, että aikaisempi tutkimus ei anna lainkaan yhtä yksipuolista kuvaa vaihtoehtoista julkisen talouden sopeuttamiseksi.

Marja Riihelän, Risto Sullströmin ja Matti Tuomalan artikkeli on jatkumoa kirjoittajien aikaisemmille tutkimuksille koskien tulo- ja varallisuuseroja. Sekä tulo- että varallisuuserot ovat huomattavasti korkeammat Suomessa nyt kuin 1980-luvun lopussa ja tälle kehityskululle on löydettävissä selvät poliittis-lähtöiset vaikuttimet. Mielenkiintoista artikkelissa on pohdinta tämän kehityksen yhteydestä Thomas Pikettyn esittämään tulevaisuuden kuvaan. Koska varallisuus ja omistus kasvavat nopeammin kuin tulot, on Pikettyn esittämä skenaario ”kuponginleikkaajien yhteiskunnasta” mahdollinen myös Suomessa. Marja Riihelän ja Ilpo Suoniemen artikkeli keskittyy tuloerojen sijasta tuloliikkuvuuteen ja köyhyysdynamiikkaan. He osoittavat, että tuloliikkuvuus on vähentynyt Suomessa ja pysyvyys on kaikkein vähäisintä tulojakauman ala- ja yläpäässä. Köyhyysasteen kasvu on johtunut pääasiassa köyhyyden pitkittymisestä. Huolestuttavaa on pohdinta siitä, onko Suomesta tulossa yhteiskunta, joka jakautuu kahteen osaan: heihin, joille köyhyys on harvinaista, ja heihin, joilla köyhyys pitkittyy.

Pertti Honkasen katsaus perusturvan kehityssuuntauksiin on erityisen ansiokas. Se tarjoaa katsauksen viime vuosina perusturvaan tehdyistä sekä nyt tekeillä olevista muutoksista. Lopuksi Honka-

nen esittelee vaihtoehtoisia malleja perusturvan kehittämiseksi. Perusturvaan viime vuosina tehdyt muutokset eivät ole kirineet eroa keskituloon eivätkä pienituloisten marginaaliveroasteet ole merkittävästi laskeneet. Samanaikaisesti perusturvan merkitys on kuitenkin kasvanut. Viimeisessä artikkelissa Petri Böckerman, Merja Kauhanen ja Heikki Taimio tarkastelevat Suomen työmarkkinoiden joustoa kansainvälisesti vertaillen. Suomessa yksilötasolla palkat ovat melko jäykkiä, mutta kokonaisuudessa työmarkkinat ovat muihin maihin verrattuna melko joustavat ja esimerkiksi määräaikaisia työsuhteita on keskimääräistä enemmän.

Kirja tarjoaa erityisen hyvän katsauksen kirjallisuuteen koskien hyvinvointivaltion taloudellista perustaa ja julkisen talouden mahdollisuuksia toimia palveluntuottajana ja aktiivisena suhdanteiden tasaajana. Etenkin kirjaa voi suositella sosiaalipolitiikan ja talouden yhteydestä kiinnostuneille. Hyvinvointivaltioon kohdistuvaksi kirjaksi kirja on valitettavan painottunut taloustieteilijöiden puheenvuoroihin. Hyvinvointivaltion rooli esimerkiksi sosiaalisen koheesion tuottajana ei saa huomiota. Täten kirjan nimi antaa hie-

man ylimalkaisen kuvan kirjan sisällöstä. Kirjan artikkeleissa hyvinvointivaltio nähdään lähinnä taloudellisten resurssien jakajana.

Kirja osoittaa mielenkiintoisella tavalla, että aikaisempi taloustieteellinen tutkimus antaa varsin ristiriitaisen kuvan hyvinvointivaltion taloudellisista vaikutuksista ja mahdollisuuksista. Täysin selkeitä vastauksia aikaisempi tutkimus ei anna. Tämä johtuu osittain siitä, että kokeellisten tutkimusasetelmien luominen on hankalaa. Tutkimustuloksiin nähden julkinen keskustelu on usein hämmentävänkin yksipuolista. Siinä julkinen sektori nähdään liian suurena, tai sen nähdään kasvavan liian suureksi huoltosuhteen heikentyessä. Verojen korotusten sijaan esitetään veronalennuksia ja pyritään muuttamaan sosiaaliturvaa kannustavammaksi. Tutkimus ei näe vaihtoehtoja näin yksipuolisina. Esimerkiksi julkisen palvelutuotannon ulkoistamisen hyödyille ei ole selkeää näyttöä ja julkisen talouden sopeuttamiselle on muitakin vaihtoehtoja kuin leikkaukset. Kirja toimii jälleen yhtenä hyvänä muistutuksena siitä, että tutkimustuloksia tulisi hyödyntää enemmän poliittisessa päätöksenteossa.

ISÄ JA TYTÄR – RICHARD TITMUS JA ANN OAKLEY

Marjo Kuronen: PhD, sosiaalityön professori, Jyväskylän yliopisto

Oakley, Ann: *Father and Daughter. Patriarchy, Gender and Social Science*. Policy Press, Bristol 2014. 286 s.

Oman sukupolveni naistutkijat luultavasti tunnistavat kirjan kirjoittajan Ann Oakleyn (s. 1944). Hän on erityisesti äitiyttä ja naisten kotityötä tutkinut ja feminististä metodologiaa kehitellyt brittiläinen sosiologi. Sosiaalipoliitikot puolestaan varmasti tietävät hänen isänsä, yhden aikansa keskeisen sosiaalipoliitiikan tutkijan ja vaikuttajan Richard Titmussin (1907–1973). Titmuss teki akateemisen uransa London School of Economics'n (LSE) sosiaalihallinnon professorina ja sosiaalitieteen ja sosiaalihallinnon laitoksen (sittemmin sosiaalipoliitiikan laitoksen) johtajana, johon hänet nimitettiin 1950 ja jossa tehtävässään hän toimi kuolemaansa saakka. Tuona aikana hän kehitti laitoksesta yhdessä kollegoidensa kanssa – nimekkäimpinä heistä Peter Townsend ja Brian Abel-Smith – Britannian keskeisen sosiaalipoliitiikan tutkimuslaitoksen. Hänellä ja kollegoillaan oli merkittävä vaikutus Työväenpuolueen sosiaalipoliitiikkaan ja koko brittiläisen hyvinvointivaltion kehitykseen. Tällä menestystarinalla oli myös kääntöpuolensa ja vähemmän tunnettuja, ikäviäkin juonteita, joita Oakley teoksessaan tuo esiin. Kyseessä ei ole ”isänmurha” mutta hän ei myöskään kohtele isäänsä silkkihansikkain tai jalustalle nostaen.

Oakley on kirjoittanut elämäkerrallisen teoksen isän ja tyttären suhteesta, perheestään, isänsä akateemisesta urasta ja oman uransa alkuvaiheista. Hän tarkastelee henkilökohtaisten kokemustensa läpi yhteiskuntatieteilijän kriittisellä ja analyttisellä otteella 1950–70 -lukujen brittiläistä keskiluokkaista perhelämää, yliopistomaailmaa, yhteiskuntatieteiden kehitystä ja ”sosiaalisen” eri muotoja ja niiden suhteita, sekä tuon ajan yhteiskunnan ja akateemisen maailman sukupuolistuneita rakenteita, suhteita ja käytäntöjä. Kirja pohjautuu tyttären muistoihin, mutta myös tutkimustyöhön, kirjallisuuteen, arkistolähteisiin ja haastatteluihin. Keskeisenä lähteenä on Titmussin oma arkisto, jota Kay Titmuss ei miehensä kuoleman jälkeen luovuttanut yliopistolle vaan jätti sen tyttärelleen. Kirjan lajityyppiä on vaikea määrittää ja Oakley pohtii sitä itsekin teoksensa lopussa. Lähestymistapa noudattelee feminististä periaatetta henkilökohtaisen poliittisuudesta ja yksityisen ja julkisen yhteen kietoutuneisuudesta. Kirjan moninaisia juonteita on mahdotonta mahduttaa lyhyeen kirja-arvioon.

Ann Oakley syntyi tuolloin jo melko iäkkäille vanhemmilleen Kay ja Richard Titmussille vuonna 1944 ja oli heidän ainoa lapsensa. Oakley kuvaa lapsuuttaan tietynlaisena ulkopuolisuutena vanhempiensa tiiviissä suhteessa. Titmussin ura ohjasi myös tyttären ja vaimon elämää. Tuttavapiirin muodostivat isän kollegat ja heidän perheensä. Jopa nuoren Annin ensimmäiset varovaiset seurustelusuhteet olivat isän kollegoiden poikia tai laitoksen nuoria tutkimusapulaisia. Tyttären irtiotto ja radikalisoituminen 60-luvun hengessä

aiheutti skismaa perheessä. Ann Oakley avioitui varsin nuorena, jälkikäteen tulkintansa mukaan osin päästäkseen irti lapsuudenkodistaan, vanhempiensa vaikutuspiiristä ja isänsä sukunimestä. Hän halusi tulla tunnetuksi omana itsenään, ei Richard Titmussin tyttärenä.

Isäänsä Oakley kuvaa aikakautensa tyyppillisenä työlleen omistautuneena, sekä perheessään että työyhteisössään varsin patriarkaalisena, keskiluokkaisena miehenä, jonka elämäntyötä tytär näyttää selvästi arvostavan ja ihailevan, vaikkakin myös kriittisesti arvioivan. Itsekin akateemista uraa aloittaneena nuorena naisena hän haki isänsä tunnustusta mutta ei kokenut sitä koskaan saaneensa. Kun hänen ensimmäinen teoksensa *Sex, Gender and Society* ilmestyi vuonna 1972, hän lahjoitti kirjan isälleen, joka ei mitenkään kommentoinut sitä. Oakley ei edes tiedä, lukiko isä sitä. Äitiään hän puolestaan kuvaa täysin miehensä uran edistämiselle omistautuneena naisena.

Käsitellessään Titmussin akateemista uraa, Oakley ei juuri tarkastele isäänsä tutkijana vaan enemmänkin laitoksensa johtajana ja yhteiskunnallisena vaikuttajana. Yllättäen kirjaan sisältyy pitkä osuus, joka tarkastelee sosiaalityön ja etenkin sosiaalityön koulutuksen historiaa ja siitä käytyjä kiivaita taisteluja Titmussin johtamalla LSE:n laitoksella. Sosiaalityön tutkijalle tämä on yksi kirjan kiinnostavimmista osioista. Sosiaalityö- ja sosiaalihuollon tutkimuksen ja sosiaalihuollon tutkimuksen ja sen henkilökunta koostui pääosin naisista. Nimittämistään seuranneen vuosikymmenen aikana Titmuss kehitti siitä Britannian keskei-

sen sosiaalipoliittisen tutkimuslaitoksen ja sananmukaisesti miehitti sen. Vuosikymmen oli Oakleyn mukaan ”pahaksi naisille mutta hyväksi sosiaalipoliittikalle”. Laaja ja monipolvinen tarina, jonka Oakley kertoo, toistaa monista maista tuttua kertomusta sosiaalityön heikosta arvostuksesta ja naisten sivuuttamisesta akateemisessa maailmassa.

Tunnetuin laitoksen ”hankalista naisista” oli Eileen Younghusband, brittiläisen sosiaalityön koulutuksen merkittävin kehittäjä. Oakley vähintäänkin vihjaa, että Titmuss pyrki omimaan Younghusbandin suunnitelman uudelleen sosiaalityön koulutukseksi ja eri tavoin vaikeuttamaan tämän asemaa. Heidän välisensä valtataistelu laajeni ja jakoi koko sosiaalityön henkilökunnan laitoksella kahteen leiriin. Younghusband ja pari muuta sosiaalityön kouluttajaa lähti lopulta laitokselta. Oakley näkee, että Titmuss kokemattomana laitoksen johtajana ja sosiaalityötä ymmärtämättömänä toimi taitamattomasti vuosia kestänyttä kiistaa ratkoessaan ja samalla uuvutti itsensä. Kyse oli Oakleyn tulkinnan mukaan paitsi kamppailusta sosiaalityön kehittämisen suunnasta, henkilösuhteista ja huonosta johtamisesta, myös sukupuolesta, luokka-asemista ja akateemisesta hierarkiasta. Tätä ajanjaksoa kuvatessaan Oakley löytämiensä arkistolähteiden innoittamana heittäytyy kuvailemaan naisten ammatillisia verkostoja ja henkilökohtaisia ja intiimejä suhteita Atlantin molemmin puolin. He olivat naisia, jotka merkittäväällä tavalla toimivat hyvinvointivaltion, sosiaalityön ja sen koulutuksen kehittäjinä, sosiaalireformisteina ja tutkijoina, mutta joiden työ ei ole saanut ansaitsemaansa tunnustusta. Kirjan pääteeman kannalta

tämä on sivujuonne, mutta hyvin kiinnostava sellainen.

Oakleyn kuvauksen mukaan 1950-lukua Titmussin johtamalla laitoksella siis leimasi taistelu sosiaalityön koulutuksesta. Samaan aikaan laitos oli kuitenkin kasvanut ja sen sosiaalipoliittinen tutkimus vahvistunut. 1960-luku oli aikaa, jolloin Titmuss sai huomattavia akateemisia ja yhteiskunnallisia tunnustuksia ja tehtäviä. Konfliktit laitoksella ja yliopistossa kuitenkin jatkuivat. Hänen ympärilleen kokoama tutkijaryhmä alkoi hajota. Heidän välilleen alkoi myös muodostua näkemyseroja sosiaalipoliitiikan tutkimuksen ja poliittisen toiminnan suhteista. Oakley kertoo erityisesti Peter Townsendin lähdöstä professoriksi Essexin yliopistoon, jonka jälkeen miesten välit eivät palanneet ennalleen. Ongelmia aiheutti myös radikalisoituva opiskelijaliike. Isän ja tyttären suhteessa 60-luku oli vaikeaa aikaa ja kiistoja eivät helpottaneet tyttären feministiset näkemykset. Liiallinen hallinnollinen työmäärä ja jatkuvat

konfliktit horjuttivat Titmussin terveyttä. 1970-luvun alussa hänellä todettiin keuhkosityöpä, johon hän kuoli 1973. Samaan aikaan Ann Oakley rakensi omaa, paljon kivikkoisemmin käynnistynyttä uraansa yhtenä feministisen tutkimuksen uranuurtajana.

Kirjan lopussa Oakley pohtii, miten tästä tarinasta tuli sellainen kuin tuli, ja miten kahden ihmisen, isän ja tyttären, sosiaalipoliitiikan kehittäjän ja feminismin pioneerin, henkilökohtaiset elämät ja urat asettuvat omaan aikaansa ja yhteiskuntatieteen kehityksen laajempiin virtauksiin. Kirja on täynnä kiinnostavia juonteita, kertomuksia ja henkilöitä, joita on ehkä liikaakin yksien kansien väliin. Tarina ei etene suoraviivaisesti vaan etsiytyy välillä jännittäville sivupoluille, jotka ansaitsisivat ihan oman tarinansa. Kirja on mukaansa tempaava ja hyvin kirjoitettu. Voin lämpimästi suositella sitä kaikille sosiaalipoliitiikan, sosiaalityön ja sukupuolentutkimuksen historiasta kiinnostuneille.